

*Európaizáció a Nyugat-Balkánon:
Változások a szerb pártrendszerben*

BRAUN ANDRÁS*

Kivonat

A nyugat-balkáni országok közül jelen állás szerint Montenegró és Szerbia tudta csak megkezdeni az európai uniós csatlakozási tárgyalásokat. A maradék négy ország a régióból a tagjelölt, valamint a potenciális tagjelölt státuszt kapta csak meg ezidáig. Tanulmányomban az európaizáció hatásait vizsgáltam a szerbiai belpolitikai térben. Az általam felállított kérdés, hogy lehet-e ennek lecsapódása a pártrendszerre?

Állításom szerint ugyanis, az európaizációs folyamat olyan belpolitikai átalakításokkal járt Szerbiában, amely kihatott a politikai elitre, s ezáltal a pártrendszerben is történtek fontos változások. Ez pedig lehetővé tette azt, hogy az országban megszűnjön a miloševići időköt követően felálló európaizáció vs. izoláció törésvonal, s ennek köszönhetően ma már úgy tekinthetünk Szerbiára, mint olyan országra, amely teljes mértékben elköteleződött az európai uniós integráció mellett. Dolgozatomban azokat a tényezőket vizsgáltam meg, amelyek ezt a változási folyamatot generálták. Így elemeztem a szerb pártrendszer egyik fontos törésvonalát (európaizáció-izoláció), valamint azt a folyamatot, amelynek eredményeképp az addigi EU ellenes politikai elit bizonyos tagjai integráció pártivá váltak, s ennek következtében a pártok közötti erőviszonyok is átalakultak, anélkül, hogy a pártrendszer teljes egészében megváltozott volna.

Kulcsszavak: Szerbia, pártok, választás, Európai Unió, európaizáció

A TANULMÁNY VÁZLATA

Az európaizáció-izoláció törésvonal Szerbiában

A szerb pártrendszer 2008-ig

2008-2012: a haladók színrelépése és a politikai elit átalakulása

Az Európai Unió eszközei

*

Bevezetés: Milyen hatásokat generál az európai uniós csatlakozási feltételrendszer a szerbiai pártokra?

Dolgozatomban azt tekintettem át, hogy Szerbiában a 2003-as választásokat követően kialakult pártrendszert mennyire alakította át a Szerb Radikális Pártból kiváló Szerb Haladó Párt megjelenése és kormányzati pozícióba kerülése.

Állításom szerint a haladók megjelenése egyben azt is jelentette, hogy Szerbiában a meglévő integráció-ellenes törésvonalak folyamatosan megszűntek, s ezáltal az ország elköteleződött az EU csatlakozás mellett.

Ehhez kapcsolódóan azokat a tényezőket vizsgáltam meg, amelyek az említett változási folyamatokat generálták. Ebből kifolyólag elemeztem a szerb politikai életben sokáig jelenlévő európaizáció-izoláció törésvonalat, valamint az elitek európai integrációhoz fűződő viszonyának átalakulását is.

Az egyes fejezetekben részletesen igyekeztem bemutatni, hogy a szerb pártrendszer bizonyos szakaszaiban mely pártok domináltak a belpolitikai erőterben, s az Európai Unió milyen feltételrendszerrel kívánja megkönnyíteni az ország csatlakozási folyamatát. Mint látható lesz, a vizsgált időszakban történtek olyan fontos események, amelyek ha nem is teljesen, de fontos változásokat és átalakításokat eredményeztek a szerb pártrendszerben. Végző soron tehát az európaizáció a belpolitikai téren túl áttételesen a pártrendszerben is tapasztalhatóvá vált.

---

* A szerző: Braun András (1990). Doktori hallgató, ELTE ÁJK Politikatudományi Doktori Iskola. Lykion Kutatói Okleveles politológus 2016.

Az európaizáció-izoláció törésvonal Szerbiában

A nyugat-balkáni országok demokratizálódási folyamatában fontos szerepet játszik az Európai Unióhoz való viszony kérdése. Napjainkra elmondható, hogy a regionális konfliktusok ellenére, mindegyik nyugat-balkáni ország elköteleződött az uniós integráció irányába. Azonban ez a helyzet nem mindig volt így. Ebben a fejezetben azt vizsgáltam meg, hogy Szerbiában a 2003-as választásokat követően¹ milyen szerepe volt annak a törésvonalnak, amely az európaizáció (EU integráció) és az izoláció (az EU integráció elutasítása) ellentétre épült. Fontos megjegyezni, hogy ez a törésvonal igen komolyan megosztotta a politikai elitet, valamint a választókat is. Jól látható, hogy ebben az esetben az Európai Unióhoz való viszony a politikai élet egészét átszötte, s ez a törésvonal a pártrendszerben szereplő pártok között is komoly ellentétet váltott ki. (Ördögh 2013)

A szerb pártrendszer alapvetően 2012 után változott meg, s amennyiben a 2016. áprilisi előrehozott választások a közvélemény-kutatások szerint alakulnak, meg is őrzi jelenlegi struktúráját. Azonban vannak olyan karakteres jegyek, amelyek 2003 óta nem igazán, vagy nem teljesen változtak meg. Így azt lehet elmondani, hogy a szerb pártrendszer nem változott meg teljesen, hanem az átalakulások azon belül mentek végbe. Ezek az átalakulások jól láthatóan két okkal magyarázhatóak. Az egyik, hogy a politikai elitben történt egy fontos változás, méghozzá az, hogy a korábbi radikálisok közül kiemelkedtek azok a haladók, akik pártolták az uniós integráció kérdését. A másik fontos indok, hogy az EU régióra szabott bővítési politikájának köszönhetően az európaizáció folyamatosan teret nyert Szerbiában, s ez találkozott az európai politikai elit érdekeivel is, s így döntő változások történtek a pártok közötti versengésben.

A szerb pártrendszer 2008-ig

Szerbiában a demokratikus átmenetet követően a mandátumokért versengő pártok száma rendkívül magas volt. Az országban a vezető pártok előszeretettel szövetkeztek kisebb pártokkal, hiszen ez azt példázza választóik előtt, hogy szélesebb támogatói kör előtt is vonzóak tudnak lenni. Így 2000-et követően egy „extrém többpártrendszer” jött létre. (b92; 2014) A választási adatokat böngészve jól kitűnik, hogy Szerbiában rendkívül sok párt, pontosabban pártszövetség jutott be a törvényhozásba. Szerbiában 2003-ban és 2007-ben hat, (Election Guide 2007) 2008-ban öt, (Election Guide; 2008) 2012-ben hat (Election Guide; 2012), 2014-ben pedig négy párt tudott parlamenti frakciót alapítani. (Election Guide 2014)

Hozzá kell tenni, hogy számos pártszövetség, pártkoalíció alakult, amelyek több pártot is magukba integráltak. Szerbiában a nemzeti kisebbségek parlamenti képviselőit az alkotmány szabályozza. (Election Guide; 2016) Szerbiában a pártversengést alapvetően az változtatta meg, hogy a Slobodan Miloševićet követő időszakban kialakult törésvonalak folyamatosan megváltoztak. Véleményem szerint ennek a változásnak két összetevője van, amelyek tulajdonképpen egymástól nem elválaszthatóak. Az egyik, hogy megváltozott a politikai elit viselkedése. A másik, s ami talán hatással is lehetett a politikai elitre, az Európai Unió által támasztott csatlakozási feltételek és azok teljesítése. A csatlakozási feltételek teljesítése ugyanis nemcsak bizonyos politikai és gazdasági reformok véghezvitelét jelentik, de megkövetelnek bizonyos fokú politikai kultúrabeli átalakulást is. A szerb pártrendszert 2003 óta a következőképp érdemes szakaszolni.

2003-2008: a radikálisok ideje

Az első szakasz, a 2003-2008 közötti időszak, amikor is a radikálisok két választást (2003, 2007) is megnyertek. Fontos megjegyezni, hogy a választási győzelem ellenére sem képesek kormányzati pozícióba kerülni, hiszen az abszolút többség megszerzése (a szavazatok 27,62, illetve 28,60%-kát szereztek meg a két választáson) egyszer sem sikerült nekik. Az SRS fő riválisai az említett időszakban a Szerb Demokrata Párt (DSS), valamint a Boris Tadić vezette Demokrata Párt (DS)² voltak. (Election Guide 2007)

1. Táblázat: Választási eredmények 2003-2008 között. A pártrendszert uraló pártok eredményei. Forrás:³

Választási év	2003	2007	2008

¹ Amikor is a Slobodan Milošević ellenzékéként létrejött széles ernyőszerűség, a DOS felbomlott.

² Mind a DSS, mind a DS koalíciós kormányt alakított, s már a választások előtt megtörténtek a pártszövetségek létrehozása.

³ Saját szerkesztés

Radikális Párt	27,62%	28,60%	29,46%
Demokrata Párt	12,58%	22,71%	38,42%
Szerb Demokrata Párt	17,73%	16,55%	11,62%

2008-2012: a haladók színrelépése és a politikai elit átalakulása

A második szakasz kezdete 2008-2012 időszakra tehető, amikor is a 2008-as választásokat követően Tomislav Nikolić az SRS-ből kiszakadva megalapította a Szerb Haladó Pártot (SNS). (Election Guide; 2012) A pártszakadás hosszú távú következménye volt, hogy a pártrendszerben fontos átalakulások történtek. Ennek oka, hogy az SRS ultranacionalista politikájához képest az SNS egy mérsékelt jobboldali politizálást folytatott, s a pártvezetés előtérbe helyezte az ország európai uniós integrációját. Mivel Nikolić, valamint Alkesandar Vučić is részesei voltak a Šešelj-féle nacionalista politikai elitnek (valamint a későbbi SNS kormány koalíciós partnere, a szocialisták vezetője, Ivica Dačić pedig a miloševići elithez köthető), nem új elitről, hanem inkább „megújult” elitről lehet beszélni. (Election Guide; 2012)

Szerbiában a pártok átrendeződése tehát elsősorban 2008 után indult meg. (Election Guide; 2008) Ennek egyik legfőbb jele, hogy a 2012-es választásokon a haladók képesek voltak győzni, s koalíciós kormányukba a Szerb Szocialista Párt (SPS) is bekerült, a miniszterelnök pedig Ivica Dačić lett. (Election Guide; 2012) Az SNS kihasználta az előrehozott választások lehetőségét, s 2014-ben is megnyerték a választásokat, ráadásul sikerült az addigi népszerűségüket megduplázni. Ezzel párhuzamosan, a korábbi időszak három legnépszerűbb pártja, az SRS, a DSS, valamint a DS is elveszítette vezető szerepét és jellegét. (Election Guide 2014)

Így elmondható, hogy az SNS megerősödése nemcsak az SRS kárára történt, de a többi párttól is képesek voltak szavazatokat elnyerni. Az SRS végül 2012-ben kiesett a parlamentből, s a 2014-es választásokon sem tudtak oda visszakérülni. (Election Guide 2014) A radikálisok parlamentből való kiesése azt jelentette, hogy megszűnt az európaizáció-izoláció törésvonal, valamint azt is, hogy az ország elköteleződött az Európai Unió irányába. (Ördögh 2013) Az SNS mellett fontos kiemelni a Szerb Szocialista Párt (SPS) szerepét is, hiszen a koalíciós kormányban a szocialisták pártelnöke, Ivica Dačić rendelkezik a külügyi tárcával, így feladatköréhez hozzátartozik az európai uniós integráció elősegítése is. A Vučić-kormány egyöntetű sikere, hogy a közelmúltban megnyíltak a csatlakozási fejezetek Szerbia és az Európai Unió között.

2. Táblázat. A Haladó Párt és a Radikális Párt által elért választási eredmények 2012 és 2014-ben. A progresszív párt megalakulása a radikálisok parlamentből való kiesését jelentette. Mindezek mellett az SNS képes volt szavazótábora növelésére is. Forrás:⁴

Választási év	2012	2014
SNS	24.05%	48.35%
SRS	4,62%	2%

Az európaizáció-izoláció törésvonal megszűnése

Azt követően, hogy a radikálisok vezető szerepe meggyengült (majd a parlamentből is kiestek), s első helyüket átvette az SNS, gyakorlatilag megszűnt a nagypártok tekintetében az izoláció-európaizáció törésvonal Szerbiában. (Ördögh 2013)

Azonban továbbra is vannak olyan kisebb pártok, amelyek EU ellenes hangot ütnek meg. A 2016-os előrehozott választásokkal kapcsolatban elmondható, hogy az előzetes közvélemény-kutatások az SRS-t és a közösen induló Dveri-DSS-t is a bejutáshoz szükséges 5% felett mérik. Ezzel, ha új EU ellenes törésvonal nem is keletkezhet, de lehet parlamenti támogatottsága az uniós integrációt ellenző pártoknak is. (Electograph 2016) Mindazonáltal Szerbiában megkérdőjelezhetetlen az SNS vezető szerepe, s az előzetes felmérések szerint a második legnépszerűbb párt továbbra is az SPS. (Electograph 2016) Ez pedig azt jelenti, hogy azok a változások, amelyek végbementek a szerbiai pártrendszerben, jól igazolják azt a folyamatot, hogy a kormány, valamint a politikai elit célja is az uniós csatlakozási tárgyalások folytatása, s a teljes jogú tagság elérése.

A 2016 áprilisi előrehozott választások valószínűleg döntően nem fogják befolyásolni a pártrendszerben kialakult jelenlegi helyzetet. Az izoláció-európaizáció törésvonal vélhetőleg azért nem fog újra megjelenni Szerbiában, mert a belgrádi törvényhozásban semmi esetre sem tud kormányzati pozícióba jutni egy olyan

⁴ Saját szerkesztés.

radikális párt, amely megtörné a csatlakozási folyamatok eddigi dinamikáját⁵. Ez egy olyan tényszerű megállapítás, amely igazolja és bizonyítja Szerbia elmúlt másfél évtizedben történt konszolidációját. (Electograph 2016)

Megváltozott pártrendszer?

Szerbiában a haladók 2012 óta tartó kormányzása hozott bizonyos fontos átalakulásokat a pártrendszer struktúrájában. (Election Guide; 2012) A változások közül érdemes kiemelni a kormányzati stabilitás erősödését (2000 óta az SNS volt az első párt, amely egyedül is képes lett volna abszolút többséggel kormányozni), valamint a pártrendszerbeli erőviszonyok átalakulását is. Amíg ugyanis korábban több nagy párt is versengett egymással, most egyértelmű a Haladó Párt fölénye, ráadásul a második legnépszerűbb párt az az SPS, amely jelenleg az SNS koalíciós partnere.

A Faktor Plus márciusi felmérései szerint az alábbi körkép rajzolódik ki a pártok közötti versengésben: A kormányzó SNS párt a legnépszerűbb (49,4%-os támogatottságot mértek), a második legnépszerűbb párt a kormánypárt koalíciós partnere, a Szerb Szocialista párt (12,7%). A parlamenti pártok közül a legnépszerűbb ellenzéki párt a DS (6,4%). A párton kívüli radikális pártok közül az SRS, valamint a Dveri-DSS lépheti át az 5%-os parlamenti küszöböt (6, illetve 5,7%). (Electograph 2016)

Az említett pártok mellett a szükséges 10 ezer ajánlást meghaladva a VMSZ is leadta 250 fős listáját az áprilisi választásokra. Ugyan az ellenzék igyekezet minél szélesebb választói szövetséget létrehozni, a közvélemény-kutatási adatok szerint esélytelenek Vučić koalíciójával szemben. Az ellenzéki tömörülést a DS vezeti („Egy igaz Szerbiáért-Demokrata Párt), míg az SNS az „Aleksandar Vučić – Szerbia győzni fog!” választási szövetséget hozta létre. (Electograph 2016)

Az Európai Unió eszközei

Az Európai Unió a felállított előfeltételek és feltételek rendszerével képes politikai nyomást gyakorolni a potenciális tagjelölt és a tagjelölt országokra. A nyomásgyakorlás célja pedig az, hogy az egyes országok az EU csatlakozási feltételrendszerének megfelelően vigyenek véghez reformokat, s így tudják elnyerni az uniós tagságot. A szakirodalom ezt a jelenséget nevezi *európaizációnak* (Europaisation). (Fink-Hafner 2007)

Azonban ezek a feltételek olyan politikai nyomásgyakorlást is jelenthetnek, amelyek egyes országok belpolitikáját, s ezzel a politikai rendszer bizonyos szerkezeti elemeit is megváltoztathatják. Ebből kifolyólag átalakulhat a pártok és a vezető politikusok stratégiája, motivációja, sőt még azok támogatottsága is. Mindezekon túlmenően új belső törésvonalak alakulhatnak ki a meglévők mellett. Szerbiában ezt a jelenséget a fentebb ábrázoltak kiválóan mutatták.

A belpolitikai átalakulás mellett azonban szükséges és fontos is foglalkozni az Európai Unió ösztönző eszközeivel. Az Unió ugyanis az általa szabott feltételrendszerekkel képes ösztönözni egyes tagjelölt országokat a reformfolyamatok véghezvitelében. Ahhoz, hogy az uniós csatlakozási tárgyalások gördülékenyek legyenek, két alapvető feltétel megvalósulása szükséges. Az egyik, hogy a tagországok politikai elitje támogassa az Európai Unióba való integrációt. A másik fontos feltétel pedig az, hogy az EU is képes legyen olyan feltételrendszereket kialakítani, amelyek döntően hozzájárulnak a térség felzárkóztatásához, illetve későbbi integrációjához. (Elbasani 2013)

A Nyugat-Balkán országainak legfontosabb célja, hogy integrálódjanak az Európai Unióba. Az integrációnak vannak azonban súlyos feltételei, amelyeknek a tagságra vágyó országoknak meg kell felelniük. Az integrációs feltételek teljesülését az Európai Bizottság éves szinten ellenőrzi az Enlargement package keretében. (ec.europa.eu 2015) Az Európai Unió nem mindegyik csatlakozni kívánó országnak adta meg a tagjelölti státuszt: egy külön kategóriát, a potenciális tagjelölti státuszt is létrehozta. Így összességében elmondható, hogy négy tagjelölt (Szerbia, Montenegró, Macedónia, Albánia) és két potenciális tagjelölt (Bosznia-Hercegovina, Koszovó) ország várja az uniós csatlakozás beteljesülését. Mint látható, az EU ország szinten, bilaterális módon kezeli a csatlakozás kérdését, ám ez nem jelenti azt, hogy ne emelne regionális szintre bizonyos integrációs kérdéseket vagy éppen ösztönzéseket. Sőt, kifejezetten fontosnak tartja a Nyugat-Balkánon a regionális együttműködések létrehozását és támogatását. Ennek egyik legfőbb kerete a stabilizációs és társulási megállapodás. (Stabilisation and Association Process –SAP). A SAP célja az, hogy ígéretet tegyen a nyugat-balkáni országoknak az EU tagság elnyerésére. Ennek érdekében olyan progresszív

---

⁵ Amellett azonban nem szabad elmenni, hogy Vojislav Šešelj felmentése új lendületet adhat a radikális ultranacionalista erőknél, s ez hosszútávon káros lehet az ország stabilitására.

partner megállapodás jött létre az EU és a csatlakozni vágyó országok között, amelyek az integrációs folyamat nehézségeiben és kihívásaiban kívánnak segítséget és támogatást nyújtani. (ec.europa.eu; 2012)

Az SAP egyébként 1999-ben indult, 2003-ban pedig Szalonikiben nyert megerősítést. Az SAP intézkedései magukba foglalják a szerződéses megegyezést az SAA-val, a kereskedelmi kapcsolatokat, a pénzügyi támogatások rendszerét, valamint a regionális megállapodásokat is. (ec.europa.eu; 2012)

A SAP döntéseinek végrehajtásához, illetve a kapcsolatok dinamikusabb rendezésének érdekében létrejött a stabilizációs és társulási folyamat (Stabilisation and Association Agreement – SAA). (ec.europa.eu; 2012) Az SAA feladata, hogy az egyes országokban a SAP feladatköreit implementálja. Látható, hogy itt már nem multi, hanem bilaterális megállapodásról van szó. Azonban az SAA keretrendszerében megszületett SAP döntések olyan fejlődési pályát jelölnek ki a Nyugat-Balkán számára, amelyben biztosított lehet az egyes országok politikai, gazdasági és társadalmi fejlődése is. (Braun 2015) A regionális megállapodásokon túlmenően érdemes az EU eszközeiként felsorolni a koppenhágai kritériumokat is.

Konklúzió

Írásomban áttekintettem a szerb pártrendszer politikatörténeti alakulását az elmúlt öt parlamenti választás tekintetében. Elemeztem a kialakult törésvonalak megváltozását, illetőleg amellett érveltem, hogy az európaizáció-izoláció törésvonal megszűnt a Radikális Párt parlamenti kiesésével. Ez lehetővé tette, hogy Szerbia 2008-at követően döntően javította kapcsolatait az Európai Unióval. Ennek eredményeképpen az ország tagjelölt állammá vált, majd a csatlakozási tárgyalásokat is megkezdhetette Brüsszellel. A 2016-os választások egyik fő kérdése, hogy Aleksandar Vučić kormánya megkapja-e a kért megerősített mandátumot, s ezzel a teljes négyéves ciklust az uniós tárgyalások folytatásához.

A nyugat-balkáni országok politikai élete igen izgalmas képet mutatott az ezredforduló környékén. Ez alól természetesen nem volt kivétel a dolgozatban vizsgált Szerbia sem. A demokratizálódást követően Szerbiában új típusú törésvonalak alakultak ki. A Slobodan Miloševićet megbuktató ellenzéki tömörülés (DOS) 2003-as széthullását követően a Vojislav Šešelj vezette Szerb Radikális Párt (SRS) vált az ország egyik vezető pártjává. A túlnyomó törésvonalak 2008-ig a többségi szerb társadalom és a kisebbségek közötti megosztottság, valamint a nacionalizmus és az anti-európaiság voltak. (Ördög 2013) Ez nem jelentett mást, minthogy az ország domináns pártjai megosztottak voltak abban a kérdésben, hogy Szerbiának integrálnia kell-e az Európai Unióba, vagy sem. A kérdésben megosztott politikai elit csak lassan, s részben átalakulva volt képes arra, hogy ez a törésvonal végül megszűnhessen 2008 és 2012 között.⁶

A vizsgált időszakban a választási eredmények egyébként azt jelzik, hogy 2008-tól a pro-európai tömörülések jutottak kormányzati pozícióba, ez pedig azt jelenti, hogy a lakosság is támogatta az európai integrációt felvállaló erőket. (European Commission 2013)

Ezen belső átalakulások mellett különösen fontos tényezőnek számít az EU által felállított csatlakozási feltételrendszer: ez ugyanis rendelkezik olyan ösztönző erővel, amely befolyásolhatja a politikai elitek közötti versengés kérdéseit is. Így, amikor Szerbiában a vezető szerep Tomislav Nikolić és Alkesandar Vučić kezébe került, látható volt, hogy elhatárolódtak a korábbi (kirekesztő) nacionalista politikai elit maradványaitól, s egyöntetűen az Európai Unióban képzelik el Szerbia jövőjét. Ez azt jelenti, hogy az európaizáció folyamatosan és áttételesen megjelent a pártok közötti versengésben is, tehát voltak érzékelhető hatásai a pártrendszerben. Az Európai Unió feltételrendszerei egyben motivációs tényezőként is hathatnak az egyes országokra a csatlakozáshoz szükséges reformfolyamat véghezvitelekor.

Feltűnő jelenség azonban az sajnos, hogy a stabilizációs és társulási folyamat kezdete óta a hat nyugat-balkáni országból egyelőre csak kettő, Montenegró és Szerbia volt képes arra, hogy megkezdje a csatlakozási tárgyalásokat az Európai Unióval. Ez a tény pedig előre vetít egy olyan helyzetet, amely alapján elhúzódozó integrációs folyamat elé néz a Nyugat-Balkán. A jövőben ezért nemcsak az egyes tagságra vágyó országoknak kell felgyorsítaniuk európaizációs reformfolyamataikat, de az Európai Uniónak is javítania kell az ösztönzési rendszerén, s az eddigieknél sokkal aktívabban kell részt vennie a térség felzárkóztatásában.

A koszovói válság óta eltelt időszakban Szerbiának most a legjobb a kapcsolatai az Európai Unióval, s a többi nyugat-balkáni országhoz viszonyítva is jobban teljesít az integrációs folyamatban. Mindezek ellenére meg kell jegyezni azt is, hogy az ország továbbra is küzd olyan problémákkal, amelyek tipikus *betegségeknek* számítanak a régióban. Ilyen például a szervezetbűnözés helyzete, a médiaszabadság nem megfelelő léte, vagy a régiós konfliktusok továbbélése (Koszovóhoz való ragaszkodás, vagy a Boszniai

---

⁶ A radikálisok esetleges visszajutása a belgrádi törvényhozásba nem jelenti azonban a törésvonal újjáéledését. Ennek az az elsődleges indoka, hogy Szerbiában a leginkább támogatott pártok (az SNS, SPS, DS) mind olyan pártok, amelyek támogatják az ország európai uniós integrációját.

Szerb Köztársasághoz való különleges viszony). A Freedom House értékelése szerint Szerbia továbbra is csak fél-konzolidált országnak számít a demokratikus országok kötelékében. (Freedom House 2016)

Ennek érdekében, amennyiben Aleksandar Vučić 2016. április 24-én megkapja a kért felhatalmazást, folytatnia kell nem csak az Európai Unióhoz való közeledést, de az ország számára szükséges további reformok véghezvitelét is. Ellenkező esetben Szerbia is megkockáztathatja hosszabb távon az ország instabilitását, amelyre jelenleg több nyugat-balkáni országban is található példa. Így az áprilisi választás nemcsak a megerősített mandátum miatt lesz fontos, hanem amiatt is, hogy a választók mekkora része támogatja az Unióhoz való közeledést, és utasítja el a radikális eszmék újra parlamentbe kerülését.

Irodalom

- b92; „Serbia has "extrememulti-partysystem". 2014. 2 20.
http://www.b92.net/eng/news/politics.php?yyyy=2014&mm=02&dd=20&nav_id=89385 (hozzáférés dátuma: 2016. 1 31).
http://www.ipu.org/parline-e/reports/arc/2039_06.htm (hozzáférés dátuma: 2016. 1 31).
 Braun, András. „Regionális megállapodások a Nyugat-Balkánon.” In "Távol és közel, az elmúlt 25 év területi folyamatai, szerkezetei, intézményei, ahogy az új generáció látja." A IX. Fial Regionalisták Konferenciájának előadásai. szerző: Judit Berkes és Petra Kecskés. Győr: Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, 2015.
 Braun, András. „A Nyugat-Balkán és az Európai Unió kapcsolata. A regionális együttműködések fejlődése.” *Grotius*, 2014: 1-34.
 Enyedi, Zsolt, és András Körösnéyi. *Pártok és pártrendszerek*. Budapest: Osiris, 2004.
 ec.europa.eu. Strategy and Reports. 2015. 11 11.
http://ec.europa.eu/enlargement/countries/package/index_en.htm (2016. 1 30).
 ec.europa.eu; European Commission - Enlargement - Stabilisation and Association Agreement. 2012. 9 7. http://ec.europa.eu/enlargement/policy/glossary/terms/saa_en.htm (hozzáférés dátuma: 2016. 1 31).
 —. European Commission - Enlargement - Stabilisation and Association Process. 2012. 9 7.
http://ec.europa.eu/enlargement/policy/glossary/terms/sap_en.htm (hozzáférés dátuma: 2016. 1 31).
 Elbasani, Arolda. „Europeanization Travels to the Western Balkans: Enlargement Strategy, Domestic Obstacles and Diverging Reforms.” In *European Integration and Transformation in the Western Balkans: Europeanization or Business as Usual?*, szerző: Arolda Elbasani, 3-22. Routledge), 2013.
 Election Guide ; Elections in Serbia. 2016.
<http://www.electionguide.org/elections/?inst=&cont=Serbia&yr=> (2016. 1 31).
 Election Guide. Elections in Serbia 2014. 2014.
<http://www.electionguide.org/elections/id/2710/> (2016. 1 31).
 —. Elections in Serbia 2007. 2007. <http://www.electionguide.org/elections/id/1462/> (2016. 1 31).
 —. Elections in Serbia 2007. 2007. <http://www.electionguide.org/elections/id/1462/> (2016. 1 31).
 Election Guide; Elections in Serbia 2008. 2008.
<http://www.electionguide.org/elections/id/1503/> (2016. 1 31).
 —. Elections in Serbia 2012. 2012. <http://www.electionguide.org/elections/id/1628/> (2016. 1 31).
 Electograph; Serbia, March 2016. Faktor Plus poll. 2016.
<http://www.electograph.com/2016/03/serbia-march-2016-faktor-plus-poll.html> (2016. 3 9).
 —. Elections in Serbia 2012. 2012. <http://www.electionguide.org/elections/id/1628/> (2016. 1 31).
 European Commission. Serbia Progress Report. Brüsszel, 2013.
 Fink-Hafner, Danica. „Factors of Party System Europeanisation.” *Politics in Central Europe* 3, 2007: 26-50.
 Freedom House. Nations in Transit 2016. 2016. <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/nations-transit-2016> (2016. 04 12).
 Lőrinczné Bencze, Edit. In *Az Európai Unió bővítések elmélete és gyakorlata a horvát csatlakozás tükrében*. Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, 2009.
 Ördögh Tibor: Politikai törésvonalak és pártrendszerek Szerbiában, Horvátországban és Szlovéniában. In: Strausz Péter – Zachar Péter Krisztián: *Történelem és politika – Régen és ma*. Modern Minerva Könyvek 6. Heraldika Kiadó, 2013. 204-229.
 Ralchev, Stefan. „Serbia.” In: *Institute for Regional and International Studies: The Western Balkans: Between the economic crisis and the European Perspective*. Szófia, 2010.

© DKE 2016

<http://www.southeast-europe.org>
Email: [dke\[at\]southeast-europe.org](mailto:dke[at]southeast-europe.org)

Figyelem! Kedves kutató! Ha erre a tanulmányunkra hivatkozik, vagy idézi annak egy részét, kérjük, küldjön erről egy email-t a főszerkesztő részére a [dke\[at\]southeast-europe.org](mailto:dke[at]southeast-europe.org) címre. *A cikket a következőképpen idézze:*

Braun András: Európaizáció a Nyugat-Balkánon. *International Relations Quarterly*, Vol. 6. No.4 (2015/16 Tél) 6 p.
Együttműködését köszönöm. *A főszerkesztő*